

İLKÖĞRETİM 1. KADEMEDE OKUL KİTAPLIĞINI KULLANMA ALIŞKANLIĞI

*Yard.Doç.Dr. Murat AŞICI**

Öğrt.Hacer ÖZARSLAN

ÖZET

Öğrencilere, okuma alışkanlığı ve kaynaklara ulaşma becerisi kazandırmada en büyük yardımcı, öncelikle sınıf, daha sonra da okul kitaplıklarıdır.

Okul kitaplıkları, her bölgede, okulda ve tüm sosyo-ekonomik şartlarda öğrencilerin ilk olarak yöneldikleri kütüphane türü olarak tanımlanmıştır.

Yaptığımız araştırmada, okul kitaplıklarının amaç ve hizmetleri, yönetmeliklerle de belirlenmiş olmasına rağmen, kitaplıkların gereği gibi oluşturulmadığı, mevcut olanların da öğrencilerin bilgi edinme ve okuma ihtiyaçlarını karşılayamadığı görülmüştür. Bu sebeple de, gitgide kullanıcı grubunu kaybetmekte ve öğrenciler, okul kitaplıklarının dışında diğer kütüphane türlerine yönelmektedirler. Bu belirlemeler, kütüphanecilik ve eğitim-öğretim alanlarında, okul kitaplıklarının acil çözüm bekleyen sorunlardan biri haline geldiğini göstermektedir.

Araştırmamızın çıkış noktasını da bu gözlem ve değerlendirmeler oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı ise, okul kitaplıklarının okuma alışkanlığı kazanmadaki etkililiğini, öğretmen ve öğrencilerden alınacak bilgilerle ortaya koymaktır.

Araştırmanın evreni, Kocaeli ili İzmit ilçesindeki özel ve devlet ilköğretim okullarında görev yapan öğretmen ve bu okulların 3, 4 ve 5. sınıflarında öğrenim gören tüm öğrencilerdir. Örneklem ise, evrenden, 1 özel ve 10 devlet okulunda görev yapan 66 öğretmen ve 3., 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasından seçilen 300 öğrencidir.

Tarama modeline uygun olarak düzenlenmiş bu araştırmada, öğretmen ve öğrenciler için iki ayrı anket geliştirilmiştir. Uygulanan anketlerde, kitaplıkların fiziki durumları, kullanımı ve öğretmenler ile öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir. Öğretmen ve öğrenci görüşlerinin belirlenmesi için frekans ve yüzde hesaplamaları yapılmıştır.

Elde edilen bulgulara göre sonuçlar şöyledir:

Kitaplıkların fiziki görünümüleri, öğrencilerin ve öğretmenlerin kitaplıklardan yararlanma durumları ve kitaplıkları kullanma durumları ile ilgili olarak çocuklar ve öğretmenlerden alınan görüşler ile literatürdeki bilgilerin uyuşmadığı, kitaplıkların literatürde tanımlanan standartlardan oldukça uzak olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler : Okul kitaplığı, Okuma Alışkanlığı, Kitaplıklardan yararlanma

* Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü Öğretim Üyesi.

THE HABIT OF BENEFITING SCHOOL LIBRARY AT AN EARLY STAGE OF PRIMARY SCHOOL

SUMMARY

For supplying students' acquisition of reading habit and accessibility skill to the sources, the essentials are first class then school libraries.

School libraries have been defined as the first places to go in every region and socio-economic conditions.

After our research it's obviously seen that despite determining the aims and duties with regulations, libraries are not in the standard that they should be and also the present libraries cannot meet the students' knowledge and reading need. As a result of this day by day they are losing their members at the same time the students show great tendency to the other library types. This conclusions show that school libraries is one of the big problems that require urgent solutions.

Our search is based on these observation and estimation. The aim of the study is to put forward the effectiveness of school bookcases in order to gain reading habit by the help of the information from some students and teachers.

The population of this search is teachers who work in private or state primary schools in İzmit, Kocaeli and all students who study in class 3, 4 and 5 in these schools. Sample is, from the population, 66 teachers who work in one private and 10 public schools and three hundred students who have been selected from the students in class 3., 4. and 5.

In the search which has been arranged according to the search model, two separate enquires have been developed for teachers and students. In the enquiries that have been applied, physical situations of bookcases, its usage and the opinions of teachers and students have been mentioned.

Frequency and percent calculations have been done. According to the findings the results are in the below. Connected with the physical appearance of the bookcases, the chance the bookcases and their position of using them.

It has been seen that the point of the view between students-teachers and the knowledge in the literature don't come to an agreement, the bookcases are too far away from the standards described in the literature.

Key words : Reading habit, school library

Okul Kütüphaneleri

İlk ve ortaöğretim okullarında, ders programlarını desteklemek, öğrencilerin bireysel okuma gereksinimlerine yanıt vermek, okuma alışkanlığını yaratmak ve kökleştirmek, kitabı ve kütüphaneyi kullanmayı öğretmek, kütüphane yaşantısının getireceği olanaklardan yararlanarak toplumsal davranışları güçlendirmeye katkıda bulunmak amacıyla meydana getirilen kütüphanelere “okul kütüphaneleri” denir (Alpay, 1989; 79). Okul kütüphaneleri; eğitim ve öğretim için gerekli her türlü bilgi kaynağını toplayan, düzenleyen ve hizmetleri ile parçası bulunduğu öğretim kademesinin amaçlarının gerçekleşmesine dinamik bir şekilde katılan toplumsal kuruluşlardır.

Okul kütüphanelerinin önemi günümüzde gittikçe artmaktadır. 20. Yüzyıldaki gelişmeler, okul kütüphanesinin eğitim ve öğretim kademelerinin vazgeçilmez temel unsuru olduğunu göstermiştir. Okul kütüphanelerinin eğitim ve öğretimde böylesine önem kazanmasında; zeka, başarı ve kişisel özellikleri itibariyle öğrencilerin farklı farklı olması ve farklı gelişme hızında olmaları, teknolojik gelişmeler sebebiyle bilgiye olan ihtiyacın artması, öğretim yöntemlerinin çeşitlenmesi, boş zamanları değerlendirme gerekliliği etkili olmuştur. (Önal, 1987; 55).

YÖNTEM

Problem Durumu

Türkiye’de, ilköğretimden yüksek öğretime kadar olan eğitim basamaklarında 15 milyon öğrenci öğrenim görmektedir. Bu kitle okullardan okuma alışkanlığı edinmeden mezun olmaktadır (www.ada.org.tr). Aileden ve öğretmenlerden edinilen alışkanlıkla okumayı seven ve bunu gerek öğrencilik yıllarında gerek okul hayatını bitirdikten sonra sürdürenlerin sayısı ise parmakla gösterilecek kadar azdır.

“Üniversite öğrencileri arasında yapılan bir araştırmada, öğrenim hayatlarında en az kitap okudukları dönemin yüzde 5’le ilkökul yılları olduğuna dikkat çekilmiştir. Yüzde 92’si kitap okumadığını itiraf ederken, öğrencilerden yüzde 36’sı okuma alışkanlığı kazandırılmadığını savunmuştur” (Cumhuriyet Üniversitesi, 2000).

Okuma alışkanlığı, okul öncesi dönemden başlayarak, çocukların, yaşlarına, ilgi alanları ve özelliklerine uygun çocuk kitaplarından yararlanmaları sonucunda süreklilik kazanabilir. Burada temel amaç ise, küçük yaşlardan itibaren çocuğun zihinsel ve duygusal gelişimine yardımcı olmaktır. O halde, bir toplumda bugünün çocuklarının yarımın yetişkinleri olduğu gerçeği, bilinçli bir biçimde kavranmışsa; geleceğin yetişkinlerinin zihinsel, sosyal ve duygusal yönden gelişmiş bireyler olması için, çocukların okuma alışkanlıklarının geliştirilmesiyle ilgili kişi, kurum ve kuruluşların bu konudaki sorunlarının belirlenmesi ve çözüm yollarının üretilmesi gerekir. Öğrenci-öğretmen ve kitap arasında kurulacak olan bağ,

eğitim sürecinin vazgeçilmez koşuludur. Okuma alışkanlığını kazanmak için okumayı sevmek gerekir. Burada da aile, okul, öğretmen, yayıncı ve kütüphanelere önemli roller düşmektedir.

Öğrencilerine araştırarak, kendi kendine öğrenmeyi ve hayatı tanımayı öğreten bir eğitim sistemi ve öğretmen, yetişkinlik dönemindeki okuma alışkanlığının temellerini atmış demektir. Çocuğun okumanın tadına varabilmesi için, kitabı sıkıcı bir ders aracı olarak görmemesi gerekir. Bunun için de çocuklara, seviyelerine uygun çizgi roman, dergi, roman, hikaye, masal, şiir kitaplarının, tanıtılması ve okutulması gerekmektedir. Okuyucular, bütün isteklerini ancak iyi bir kütüphane ile karşılayabilirler. Bu sebeple, kütüphaneyi kullanmanın alışkanlık haline getirilmesi, okuma eğitiminin temel hedeflerinden biri olmalıdır. Bunun için, ilk adım sınıf ve okul kitaplıklarının etkin hale getirilmesidir.

Okuma alışkanlığının kazanılmasında, kilit noktadaki hedef kitle, ilk ve orta dereceli okullarda okuyan öğrencilerdir. Bu nedenle, özellikle ilkökul çağındaki çocukların okumaya karşı davranışları çok önemlidir. Okumayı gerçekleştirmek için kaynağa ulaşmada en büyük yardımcı, öncelikle sınıf, daha sonra da okul kitaplıklarıdır. Okul kitaplıkları, her bölgede, okulda ve tüm sosyo-ekonomik şartlarda öğrencilerin ilk olarak yöneldikleri kütüphane türü olarak tanımlanmıştır (Önal, 1992; 246). Okul organizasyonunda, kitaplıklar, okuyucu hizmetleri için ayrılan yeri, personeli, ödeneği, kaynakları ve kullanıcıları olan birimlerdir. Günümüzdeki uygulamalarda, Milli Eğitim Bakanlığı'nın yönetmeliklerine bağlı olarak yönetilmekte ve hizmet vermeye devam etmektedirler (Önal, 1992; 246).

Okul kitaplıklarının amaç ve hizmetleri, yönetmeliklerle de belirlenmiş olmasına rağmen, okul kitaplıkları, gereği gibi oluşturulamamakta, mevcut olanlar da öğrencilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Özetle; öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alarak hizmet veremedikleri için gitgide kullanıcı grubunu kaybetmekte ve öğrenciler, okul kitaplıklarının dışında diğer kütüphane türlerine yönelmektedirler. Bu belirlemeler, kütüphanecilik, eğitim-öğretim alanlarında, okul kitaplıklarının acil çözüm bekleyen sorunlardan biri haline geldiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, bu hizmetlerin yeterli olmadığı, amaçlarına uygun olarak değerlendirilemediği düşünülmektedir (Önal, 1992; 247). İşte, bu gözlem ve değerlendirmeler de bu araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Yapılan çalışma, bu bilgi ve değerlendirmeler ışığında, okul kitaplıklarının okuma alışkanlığı kazanmadaki etkililiğini, öğretmen ve öğrencilerden alınacak bilgilerle ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Amaç

Bu araştırma, Kocaeli ili ilköğretim okullarındaki okul kitaplıklarının durumları ile 3., 4. ve 5. sınıflara devam eden öğrencilerin bu kitaplıkları kullanma durumlarını belirlemek ve problemi genelleyerek çözüm önerileri geliştirmek amacıyla hazırlanmıştır.

Bu amaç çerçevesinde, araştırmada, aşağıdaki sorulara cevaplar verilmeye çalışılmıştır:

- 1) Öğretmen ve öğrencilerin okul kitaplıklarının fiziki durumuyla ilgili görüşleri nelerdir?
- 2) Öğretmen ve öğrencilerin okul kitaplıklarından yararlanma durumları nedir?
- 3) Öğretmen ve öğrencilerin okul kitaplıklarının kullanım durumları ile ilgili görüşleri nelerdir?

Önem

Araştırma ile toplanan verilerin, özellikle;

- 1) Okul kitaplıklarının kullanımında, öğretmenlerin dikkatini çekmesi
- 2) Yönetici ve öğretmenlerin, okul kitaplıklarını geliştirmelerine katkı sağlaması
- 3) Okul kitaplıklarının etkili kullanımında önlemler alınırken yardımcı olması
- 4) Konuyla ilgili yapılacak yeni araştırmalara ışık tutması beklenmektedir.

Sınırlılıklar

- 1) 2000-2001 öğretim yılında, Kocaeli İzmit ilçesinde örnekleme dahil edilen 1 özel, 10 Devlet ilköğretim okulunun 3., 4. ve 5. sınıflarına devam eden 300 öğrenci ile
- 2) 2000-2001 öğretim yılında Kocaeli İzmit ilçesinde örnekleme dahil edilen devlet ve özel okullarında görevli 66 öğretmenle
- 3) Araştırma konu itibarıyla, sadece okul binaları içinde yer alan kitaplıklarla sınırlıdır.

Sayıtlar

- 1) Öğrenciler ve öğretmenlerin anketlere doğru cevap verdikleri kabul edilmiştir.
- 2) Veri toplamak amacıyla hazırlanan anketler, araştırmada elde edilmeye çalışılan verileri toplamada yeterlidir.

Araştırmanın Modeli

Araştırma, okul kitaplıklarının durumlarını ortaya koymayı amaçladığından tarama modeline uygun olarak düzenlenmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Kocaeli ili İzmit ilçesindeki özel ve devlet ilköğretim okullarında görev yapan öğretmen ve bu okulların 3, 4 ve 5. sınıflarında öğrenim gören tüm

öğrencilerdir. Örneklem ise, evrenden, 1 özel ve 10 devlet okulunda görev yapan 66 öğretmen ve 3., 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasından seçilen 300 öğrencidir.

Tablo I.1. Örneklemde Yer Alan Öğretmen ve Öğrencilerin Sayısı

Okullar	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
Dr. Ferdi Koçal İ. Ö.	6	28
İbni Sina İ. Ö.	6	28
Tavşantepe İ. Ö.	6	28
İnkılap İ. Ö.	6	24
Zafer İ. Ö.	6	26
Seka İ. Ö.	6	26
28 Haziran İ. Ö.	6	26
Hızırreis İ. Ö.	6	28
Türk Pirelli İ. Ö.	6	28
50. Yıl İ. Ö.	6	28
Özel Seymen İ. Ö.	6	30

Tablo I.2. Örneklemdeki Öğrencilerin Sınıfı, Sayısı ve Cinsiyeti

Sınıfı	Öğrenci Sayısı
3.	100
4.	100
5.	100
Cinsiyeti	
Kız	158
Erkek	142

Verilerin Toplanması

Öğretmen ve öğrenciler için iki ayrı anket geliştirilmiştir. Öğretmenlere uygulanan anket içinde okul kitaplıklarıyla ilgili olarak kitaplıkların fiziki durumları, kullanımı ve öğretmen görüşlerine yer verilmiştir. Öğrencilere uygulanan ankette ise öğrencilerin kitaplıklardan yararlanma durumları ortaya konmuştur.

Uygulama

Öğretmen ve öğrenciler ile ilgili kişisel bilgiler belirlenmiştir. İl içinde okul kitaplıkları gezilerek durumları saptanmış, öğretmen ve öğrencilerle konuşularak geliştirilmiş olan anket örneklem grubuna uygulanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada, okul ve sınıf kitaplıklarının durumları ile ilgili öğretmen ve öğrenci görüşlerinden elde edilen verilerle ilgili olarak frekans ve yüzde hesaplamaları yapılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Öğretmen Görüşleri

Bu bölümde, araştırmanın konusu olan 3., 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin okul kitaplıklarını kullanma, bu kitaplıklardan yararlanma düzeylerini belirlemek için oluşturulan anket soruları çerçevesinde elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1.3. Okul Kitaplığının Çalışma Saatlerine Göre Öğretmenlerin Frekans ve Yüzdeleri

Kitaplığın Çalışma Saati	Frekans	Yüzde
Ders saatleri içinde açık	15	22,7
Sabahtan akşama kadar açık	33	50
Genellikle kapalı	12	18,2
Kullanıma açık değil veya kilitli	6	9,1
TOPLAM	66	100

Tablo 1-3'e göre okul kitaplığını öğretmenlerden 15'i (%22,7) ders saatleri içinde açık, 33'ü (%50) sabahtan akşama kadar açık, 12'si (%18,2) genellikle kapalı, 6'sı ise kullanıma açık değil veya kilitli olarak belirtmiştir.

Okul kitaplarının tatillerde veya önemli günlerde açık tutmak öğrencilerin kitaplıklardan yararlanmaları için gereklidir. %50 oranında öğretmenin, okul kitaplıklarının sabahtan akşama kadar açık olduğunu belirtmiş olması sevindiricidir. Ancak, kitaplıkların sadece ders süresince açık olduğunun %22,7 oranında öğretmenler tarafından belirtilmesi, hiç de önemsenmeyecek bir oran değildir. Bütün bunlardan önemlisi ise kitaplıkların %18,2 gibi büyük bir oranda kapalı olduğunun ve %9,1 oranında kilitli olduğunun söylenmesidir. Kitaplıkların kapalı ya da kilitli olduğu bu oranlar ile kullanılmadıklarını söylemek zor olmayacaktır. Böyle bir ortamda önce kitaplıkların varlığını tartışmak gereklidir. Ancak ondan sonra fiziki ve kullanım standartlarından bahsetmek anlamlı olacaktır.

Tablo 1.4. Okul Kitaplığındaki Çalışma Yönetim ve Organizasyona Göre Öğretmenlerin Frekans ve Yüzdeleri

Okul Kitaplığının Yönetim ve Organizasyonu	Frekans	Yüzde
Öğretmenlerden biri kitaplığın yönetim ve organizasyonunu üstlenmiş durumda	18	27,3
Öğrenciler nöbetleşe yönetim ve organizasyonu üstlenmiş durumda	17	25,8

Yönetim ve organizasyon için görevli kütüphaneci var	12	18,2
Okulda çalışan bir memur görevlendirilmiş durumda	8	12,1
Belli bir düzeni yok	11	16,7
TOPLAM	66	100

Tablo 1-4'e göre okul kitaplığının çalışma, yönetim ve organizasyonunu öğretmenlerden 18'i (%27,3) öğretmenlerden birinin üstlendiğini, 17'si (%25,8) öğrencilerin nöbetleşe üstlenmiş olduğunu, 12'si (%18,2) bunun için görevli kütüphaneci olduğunu, 8'i okulda çalışan bir memurun görevlendirilmiş durumda olduğunu, 11'i (%16,7) ise çalışma, yönetim ve organizasyonda belli bir düzeninin olmadığını belirtmiştir.

Okul kitaplıklarında, kitaplığın çalışma yönetim ve organizasyonu bakımından görevli kütüphaneci olması gerekirken, bunun okullarda ancak %18,2 oranında yer alması kütüphaneci sorununu göstermektedir. Öğretmenlerden birinin kitaplıktan sorumlu olması, tartışılan ve olumsuz tarafları ağır basan bir durum olmasına rağmen %27,3 ile okullarda en çok bu uygulamanın olduğu görülmektedir. Öğrencilerin nöbetleşe kitaplıkta görev alması onların küçük kütüphaneci olarak yetişmeleri ve kütüphaneden daha fazla yararlanmaları bakımından faydalı gibi görünse de asla tek başına yeterli olamaz. Yine, kütüphaneci yanında yardımcı olarak düşünülen memurlara da % 12,1 oranında okullarda görev verilmesi küçümsenmeyecek bir orandır. Tüm bunların yanında hiç kimseye görev verilmemesi ile oluşturulmamış bir düzenin tartışması bile mümkün değildir ve en kötü örneği oluşturmaktadır. Oysa bu örnekten tabloya göre %16,7 oranında okullarda görülmektedir.

Öğrenci Görüşleri

Bu bölümde, 3., 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin okul kitaplıklarını kullanma, bu kitaplıklardan yararlanma düzeylerini belirlemek için oluşturulan anket soruları çerçevesinde elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1-5 Okul Kitaplığına Bir Dönem İçinde Gidiş Sayılarına Göre Öğrencilerin Frekans ve Yüzdeleri

Okul Kitaplığına Gidiş Sayıları	Frekans	Yüzde
1 kez	29	9,7
2 kez	29	9,7
3 kez	32	10,7
5 kez ve daha fazlası	68	22,7
Hiç gitmedim	142	47,3
TOPLAM	300	100

Tablo 1-5’de görüldüğü üzere okul kitaplığına bir dönem boyunca öğrencilerin 29’u (%9,7) 1 kez, 29’u (%9,7) 2 kez, 32 ‘si (10,7) 3 kez, 68’i (22,7) 5 kez giderken, 142’si (%47,3) hiç gitmemiştir.

Okul kitaplığına 5 kez ve daha fazla gittiğini söyleyen öğrencilerin %22,7 oranı, 1, 2 veya 3 kez gittiğini söyleyen öğrencilerin oranlarına göre daha fazla olsa da bir dönem boyunca okul kitaplığına hiç gitmemiş öğrencilerin %47,3’lük oranı öğrencilerin okul kitaplığını hiç bilmediklerini bile düşündürecek düzeydedir.

Tablo 1.6. Okul Kitaplığından Yararlanmayı Öğreniş Durumlarına Göre Öğrencilerin Frekans ve Yüzdeleri

Okul Kitaplığından Yararlanma	Frekans	Yüzde
Öğretmenimden öğrendim	193	64,3
Kendi kendime öğrendim	53	17,7
Kitaplıktaki görevli öğretti	11	3,7
Nasıl yararlanılacağını bilmiyorum	43	14,3
TOPLAM	300	100

Tablo 1-6’da görüldüğü üzere okul kitaplığından nasıl yararlanılacağını öğrencilerden 193’ü (%64,3) öğretmeninden, 53’ü (%17,7) kendi kendine, 11’i (%3,7) kitaplıktaki görevliden öğrenmişken, 43’ü (%14,3) nasıl yararlanılacağını bilmemektedir.

Öğrencilere, okul kitaplıklarını kullanma bilgisi, öğretmenler ve kütüphanecilerin işbirliği ile kazandırılmaya çalışılır. Oysa tabloda sadece %3,7’lik oranda öğrenci kütüphaneci tarafından kitaplıktan yararlanmayı öğrendiğini belirtmiştir. Öğretmeninden öğrendiğini belirten öğrencilerin oranı %64,3’lük gibi büyük bir orana sahip olsa da kendi kendine öğrenmek zorunda kalan öğrencilerin %17,7’lik oranı ile hala kitaplıktan nasıl yararlanılacağını bilmeyen öğrencilerin %14,3’lük oranı daha önem taşıyan ve üzerinde durulması gereken ‘büyük’ oranlardır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, yapılan çalışmada elde edilen sonuçlar anlatılacak ve bu sonuçlardan hareket ederek bir takım önerilerde bulunulacaktır.

Sonuç

Bu araştırma ile ilköğretim 3., 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasında çok büyük önemi olan okul kitaplıklarının durumları ve kitaplıkların eğitimdeki etkililiği araştırılmıştır. Amaçlar doğrultusunda araştırma uygulamasından elde edilen bulgulara göre sonuçlar aşağıda açıklanmıştır:

Fiziki Durum

Araştırma kapsamındaki 10 devlet okulu ile 1 özel okul öğrencilerinin okullarındaki okul kitaplığının fiziki görünümü, kullanım durumları ve kitaplıklardan yararlanma durumları belirlenmeye çalışılmıştır. Standartlara uygun veriler ile durumu ortaya koyan çeşitli verilerin yer aldığı anketlerde ayrı ayrı üç durumu da belirleyici sorular yer almıştır.

- Kitaplıkların fiziki görünümü ile ilgili olarak çocuklar ve öğretmenlerden alınan görüşler ile literatürdeki bilgilerin uyuşmadığı görülmüştür. Buna göre, kitapların sayısı öğrenci sayısının 8 ya da 10'u düzeyinde olması gerekirken çok az oranda kalmıştır. Kitapların türü ise en az 10-12 çeşit olarak belirlenmişken bu orana da yaklaşamamıştır. Bazı türlerde yığılma varken bazı türler yok denecek kadar azdır.

- Okul kitaplığının alanı en az 25 öğrenci alacak iki sınıf büyüklükte ya da iki sınıftan da büyük olması gerekirken ortalama olarak bir sınıf büyüklüğü aşılamamıştır. Kitaplık alanı olarak bahsedilen çalışma odası, toplantı salonu, depo ve materyal odası, kitaplıkların hiçbirinde mevcut değildir.

- Kitaplıkların, olumsuzluk yaratacak durumların göz önünde tutulduğu merkezi bir yerde ve iki çıkış kapılı olması gerekirken hala bodrum gibi yerlerde olduğu ifade edilmiştir.

- Okul kitaplıklarında bulunması gerekli raflar dolap görünümünden kurtulamamıştır. Kapaksız ve boyutları standartlara uygun kitaplıklar yapılmamaktadır. Öğrencilerin en az %10'u için gerekli oturma yerlerinin hala bulunmaması, öğrencilere yerde oturmak için ortamın sağlanmasını dile getirmeyi anlamsızlaştırmaktadır.

Kitaplıktan Yararlanma Durumu

Öğrencilerin kitaplıklardan yararlanma durumları ile ilgili olarak elde edilen bulgulara göre kitaplıkların literatürde tanımlanan standartlardan oldukça uzak olduğu sonucuna varılmıştır.

- Öğrenciler ve öğretmenlerden alınan görüşlere göre kitaplıklardaki en temel eksikliğin kütüphane düzeninden sorumlu olan ve öğrencilere rehberlik yapacak kütüphanecilerin bulunmamasıdır. Kütüphanecinin yeterliliği içine giren kitapların kataloglanması, ciltlenmesi ve ayrılması, kütüphane düzeni gibi ayrıntılar ise kütüphanecinin olmadığı bu ortamda çok az oranda gerçekleşmektedir.

- Kütüphanenin saatlerinin ise tüm günün yanında tatillerde de açık kalmasının ifade edildiği standartlar karşısında kapalı ve kilitli olduğunun bile yüksek oranda görüşler arasında yer almasıyla öğrencilerin buralardan yararlanması olanaksızlaşmaktadır.

Öğrenci ve Öğretmenlerin Kitaplığı Kullanma Durumu

Öğrencilerin ve öğretmenlerin kitaplıkları kullanma durumları ile ilgili olarak yer alan görüşlerin sonucunda kitaplıkların amaçlanan düzeyden çok uzakta kullanıldıkları görülmüştür.

- Öğretmenler dersle ilgili bilgi vermek için veya kitaplığı tanıtmak için farklı etkinlikler ile kitaplıkları kullanmamaktadır. Kitaplıklarda, tanıtım toplantıları, kütüphane kullanım seminerleri, ödül törenleri, gazete vb. etkinlikler düzenlenmemektedir.

- Öğrencilerin çoğunun, kitaplıkları sadece araştırma yapmak için kullandıkları görülmektedir. Kitap edindikleri yerler arasında okul kütüphanelerinin oranı çok azdır.

Öneriler

İlköğretim okulu 3., 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin ve öğretmenlerinin okul kitaplıklarını kullanma durumları ile bu kitaplıklarının fiziki durumlarını belirleme amaçlı yapılan araştırmamızda elde edilen bulgular dikkate alındığında, yöneticiler, öğretmenler ve eğitimle ilgilenenler için aşağıda geliştirilen önerilerin problemin çözümünde katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Buna göre:

Kitaplıkların Fiziki Durumu

- Okul kitaplıkları yeni oluşturuluyorsa mutlaka ayrı bir binada planlanmalıdır. Bunun için yer sağlanamıyorsa okul binasının merkezinde olan bir yer seçilmelidir. Eğer eski bir binada kitaplık oluşturulmaya çalışılıyorsa iki sınıfın birleştirilmesi tercih edilmelidir. Başka bir yerde kullanılmayacak durumdaki eşyalar buraya getirilmemeli, dolaplardan ve kütüphane içi koridorlardan kaçınılmalıdır.

Öğrenci ve Öğretmenlerin Kitaplıklardan Yararlanma Durumları

- Kadrolu bir personelin, tüm zamanını vermesiyle kitaplıkları daha etkin bir hale getirecek olması çok önemlidir. Ancak bu personelin, kütüphane konusunda yeterliliğe sahip, teknik konularda ve kütüphane programı konusunda yetişmiş kütüphanecilerden oluşturulması kitaplıkların geleceği açısından zorunludur.

- Yöneticilerin, kitaplıkların standartları yakalamasında kitaplıklar için çalışmaları gereklidir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın da bütçe, bina, koleksiyon, ısıtma, ışık vb. çeşitli hizmetleri sağlayarak okul kütüphanelerine verdiği önemi göstermesi gerekir.

Öğrenci ve Öğretmenlerin Kitaplıkları Kullanma Durumları

- Okul kütüphanelerinde, diğer kütüphaneleri kullanmada kolaylık olması, öğrencilerde alışkanlık oluşturulması için diğer kütüphanelerde kullanılan sistemleri kullanmak gereklidir. Okul saatleri içinde mutlaka açık bulundurulması gereken kütüphaneler tatiller veya özel günlerde de açılmalıdır.

• Kütüphaneler, toplantı salonları ile grup çalışmalarına da olanak vermelidir. Ders programlarına, kütüphaneyi kullanma saatleri alınabileceği gibi öğretmenlerin kitaplıkları derslerde farklı etkinliklerle kullanmalarına olanak tanınmalıdır.

KAYNAKLAR

- ALPAY, Meral. Türkiye’de ve Almanya Federal Cumhuriyeti’nde Gençlere yönelik Kütüphane Hizmetleri. Kültür Bakanlığı Yayınları: 1989.
- BAYSAL, Jale. Kütüphanecilik Alanında Yeni Kavramlar, Araçlar, Yöntemler. İ. Ü. Edeb. Fakültesi Yayınları, İstanbul: 1987.
- ÖNAL, Hatice. Bilgi Gereksinimlerinin Karşılanması ve Okul Kütüphaneleri. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Ankara: 1992.
- ÖNAL, Hatice. Eğitim ve Öğretimin Gerçekleşmesini Sağlayan Okul kütüphanesi Çalışmaları. M. E. Yayınları: 1987.
- SELVİ, Işıl. Okuma Alışkanlığı. Çocuk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 1998.
- www.ada.org.tr.